

Doc. MUDr. Jan Martínek, PhD, AGAF

Klinika hepatogastroenterologie, IKEM, Praha; Fyziologický ústav 1. LF UK

Endoskopická chirurgie - dramaticky se rozvíjející obor

Endoskopické metody v gastroenterologii sloužily zpočátku výlučně k diagnostice. Později přibýly terapeutické metody (např. zástava krvácení, polypektomie) a nedávno přibýly i další, náročnější metody jako např. endoskopická submukózní disekce a intervenční endosonografie. Díky nim můžeme kurativně odstranit časné karcinomy GIT nebo provádět drenáž pseudocyst. Tyto miniinvazivní metody buď zcela, nebo částečně nahradily standardní metody chirurgické. Od začátku nového tisíciletí však došlo k dalšímu bezprecedentnímu rozvoji terapeutické endoskopie.

Endoskopisté a někteří chirurgové se zabývali myšlenkou zavedení endoskopu skrze stěnu trávicího traktu s cílem na příslušném místě operovat (např. cholecystektomie). Tento princip NOTES (natural orifice transluminal endoscopic surgery) se sice příliš neujal, ale v jeho rámci bylo popsáno i využití submukózního tunelu při průniku stěnou jícnu. Jeho předpokládaný význam bylo zabránit vzniku infekčních komplikací. Na tuto práci navázal experiment s endoskopickou myotomií jícnu, při které se právě submukózního tunelu využívá. Díky tomuto „submukóznímu“ principu vznikly nové metody, které se rychle rozšířily nebo se rozšiřují do klinické praxe.

Per-orální endoskopická myotomie (POEM) dnes patří ke standardním metodám léčby achalázie jícnu. Ta je charakterizovaná nerelaxujícím dolním svěračem jícnu s následnou dysfágií. Při POEM se myotomie provádí čistě endoskopicky a je vzhledem k výborné účinnosti, bezpečnosti a miniinvazivitě metodou první volby pro většinu pacientů. První POEM byl proveden v r. 2008, v České republice v r. 2012 (i tehdy se stále jednalo o experimentální metodu) a do dnešní doby jsme úspěšně odoperovali více jak 360 nemocných. Podle nedávno publikované randomizované studie je POEM stejně účinný jako laparoskopická myotomie. Na rozdíl od ní se však při POEM neprovádí antirefluxní plastika, proto přibližně polovina pacientů je léčena antirefluxní medikací.

Na princip POEM navazuje stále ještě **experimentální metoda G-POEM** (endoskopická pyloromyotomie), která má za cíl uvolnit předpokládaný pylorospasmus u pacientů s gastroparézou. V IKEM provádíme „sham“ kontrolovanou studii, která by měla přinést zásadní informace o účinnosti této slibné metody.

Stejného principu se využívá i při endoskopickém odstranění submukózních nádorů jícnu či žaludku, metoda se nazývá **STER (submucosal tunneling endoscopic resection)**. První STER jsme v ČR provedli v dubnu 2016 a od té doby jsme léčili více jak 25 pacientů.

Éra „submukózní endoskopie“ je na samém počátku a teprve budoucnost ukáže, jaké další možnosti nám dokáže nabídnout; lze si např. představit endoskopickou implantaci stimulátorů nebo aplikaci léčiv apod. Je však nepochybné, že gastrointestinální endoskopie navázala na

revoluční vznik laparoskopické chirurgie v devadesátých letech minulého století a v současnosti se její charakter změnil, alespoň částečně, ve skutečně miniinvazivní chirurgickou disciplínu.

Nejvýznamnější publikace k tématu

1. **MARTÍNEK, J.**, ŠVECOVÁ, H., VACKOVÁ, Z., DOLEŽEL, R., NGO, O., KRAJČIOVÁ, J., KIESLICOVÁ, E., JANOUŠEK, R., PAZDRO, A., HARUSTIAK, T., ZDRHOVÁ, L., LOUDOVÁ, P., ŠTIRAND, P., ŠPIČÁK, J. Peroral endoscopic myotomy (POEM): mid-term efficacy and safety. *Surgical endoscopy*. 2018, 32(3), 1293-1302. ISSN 0930-2794. e-ISSN 1432-2218. **IF 3,117.**
2. **MARTÍNEK, J.**, AKIYAMA, J., VACKOVÁ, Z., FURNARI, M., SAVARINO, E., WEIJS, T., VALITOVA, E., VAN DER HORST, S., RUURDA, J., GOENSE, L., TRIADAFILOPOULOS, G. Current treatment options for esophageal diseases. *Annals of the New York Academy of Sciences*. 2016, 1381(1), 139-151. ISSN 0077-8923. e-ISSN 1749-6632. **IF 4,706.**
3. WERNER YB, HAKANSON B, **MARTINEK J**, REPICI A, VON RAHDEN BHA, BREDENOORD AJ, BISSCHOPS R, MESSMANN H, VOLLBERG MC, NODER T, KERSTEN JF, MANN O, IZBICKI J, PAZDRO A, FUMAGALLI U, ROSATI R, GERMER CT, SCHIJVEN MP, EMMERMANN A, VON RENTELN D, FOCKENS P, BOECKXSTAENS G, RÖSCH T. Endoscopic or Surgical Myotomy in Patients with Idiopathic Achalasia. *N Engl J Med*. 2019 Dec 5;381(23):2219-2229. doi: 10.1056/NEJMoa1905380. **IF 70,670**
4. BAYER, J., VACKOVÁ, Z., ŠVECOVÁ, H., ŠTIRAND, P., ŠPIČÁK, J., **MARTÍNEK, J.** Gentamicin submucosal lavage during peroral endoscopic myotomy (POEM): a retrospective analysis. *Surgical endoscopy*. 2018, 32(1), 300-306. ISSN 0930-2794. e-ISSN 1432-2218. **IF 3,117.**